

**ÇİFT DİLLİ KELİME TEMSİLLERİ İLE SÖZLÜK
EŞLENMESİ**

**EVALUATING BILINGUAL EMBEDDINGS IN BILINGUAL
DICTIONARY ALIGNMENT**

Yiğit Sever

Dr. Gönenç Ercan

Tez Danışmanı

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı için Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

Yiğit Sever’in hazırladığı “**Çift Dilli Kelime Temsilleri ile Sözlük Eşlenmesi**” adlı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından **BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Dr. Gönenç Ercan

Danışman

.....

Dr. Tayfun Küçükyılmaz

Üye

.....

Prof. Dr. İlyas Çiçekli

Üye

.....

Dr. Mehmet Köseoğlu

Üye

.....

Dr. Burcu Can

Üye

.....

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak / /..... tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Menemşe GÜMÜŞDERELİOĞLU

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Aileme...

ETİK

Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

02 / 09 / 2019

YİĞİT SEVER

YAYINLANMA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanması zorunlu metinlerin yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H. Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- ☐ Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.
- ☐ Enstitü / Fakülte yönetim kurulu gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir.
- ☐ Tezim ile ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

..... / /.....

(İmza)

YİĞİT SEVER

ÖZET

Çift Dilli Kelime Temsilleri ile Sözlük Eşlenmesi

Yiğit Sever

Yüksek Lisans, Bilgisayar Mühendisliği

Tez Danışmanı: Dr. Gönenç Ercan

September 2019, 97 sayfa

Sözlükler bir dilin kelime haznesini anlamlar açısından anlatır ve dosyalar. WordNet, bunun üzerine anlamlar arası alt-üst ilişkilerini de tanımlar. Bilgisayar bilimi üzerine yapılan araştırmalarda elle derlenmiş kaynak WordNet özellikle metin özetleme ve makine çevirisi alanında kullanılmaktadır. Asıl WordNet İngilizce için hazırlanmış olup diğer dillerdeki karşılıkları kapsamlı ya da erişilebilir olmayabilir. İngilizce dışındaki dilleri esas alan çalışmaların WordNet'ten yararlanabilmesi adına makine yardımlı derleme ve değerlendirme yöntemleri esastır.

Kelime temsilleri bir dilin söz dağarcığını çok boyutlu bir uzaydaki noktalar, bununla birlikte vektörler olarak gösterir. Bu vektörleri kullanarak belgeleri matematiksel olarak tanımlamak ya da belgeler arası geometrik bağıntılar kurmak şimdinin çalışılan konularındandır. Bu çalışmaya bir sözcüğün sözlük tanımının onun bağlamsal yapısını temsil edebileceğini varsayarak başladık. Kelime temsilleri ile sözlük tanımlarını çok boyutlu bir uzayda gösterdik. Bu soyut uzaylar birden fazla dilin söz dağarcığına ev sahipliği yapmak adına eşlenebilir. Belirli anlamların diller arası erişimi ve eşlenmesi sorununa güdümlü ve güdümsüz öğrenme yöntemleri ile çözüm getirmeye çalışılmıştır.

Var olan veri boyutunun önemini ve kimi yöntemlerin bu konuda zayıf başarı gösterdiğini keşfettik.

Anahtar Kelimeler: kelime temsilleri, sözlük eşleme, bağlamsal öğrenme, kısa metin benzerliği

ABSTRACT

Evaluating Bilingual Embeddings in Bilingual Dictionary Alignment

Yiğit Sever

Supervisor: Dr. Gönenç Ercan

September 2019, 97 Pages

Dictionaries catalog and describe the semantic information of a lexicon. WordNet provides an edge by presenting distinct concepts with the hierarchy information among them. Research in computer science has been using this hand crafted tool in natural language applications such as text summarization and machine translation. Original WordNet has been compiled for English yet counterparts for other languages are not as readily available nor as comprehensive. In order for research on languages other than English to benefit from the power of a WordNet, machine assisted creation and evaluation methods are essential.

Word embeddings can provide a mapping between words and points in a real valued vector space. Using these vectors, representing documents as well as forming geometric relationships between them is a well studied area of research. In this thesis we start by hypothesizing that a dictionary definition captures the semantic basis of the described word. We used word embeddings as building blocks to map dictionary definitions into a multidimensional space. These spaces can be aligned to accommodate two languages, allowing the transfer of information from one language to another. We investigate the

success of retrieving and matching discrete senses across languages by employing supervised and unsupervised methods. Our experiments show that dictionary alignment can be evaluated successfully by using both unsupervised and supervised methods but corpora sizes should be taken into consideration. We further argue that some methods are not viable considering their poor performance.

Keywords: dictionary alignment, word embeddings, semantic encoder, short text similarity

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecinde öğretileri ve deneyimleriyle bu tezin ortaya çıkmasındaki katkılarını asla ödemeyeceğim sayın hocam Dr. Gönenç Ercan’a,

Deneyimleri ve yorumları ile doğru yolda yürümeme yardımcı olan kıymetli hocam Dr. Tayfun Küçükyılmaz’a,

Yaptığımız fikir alışverişleri ile bana farklı bakış açıları kazandıran öncelikle Mehmet Taha Şahin’e ve Alperen Özdemir, Arkum Özkaya, Bumin Kağan Yıldırım ve Gabriel Zencha Ashungafac’a,

Deneyimleri ve yorumlarıyla bana hep yardımcı olan Ayça Deniz ve Hakan Kızılöz’e,

Beni bu günlere getiren, yol gösterici ve her zaman sevgi dolu olan canım aileme,

İyi günde kötü günde varlığını hiç esirgemeyen, en büyük destekçim Asena Akkaya’ya,

İçtenlikle teşekkür ederim...

Yiğit Sever

Eylül 2019, Ankara